

“นกชนหิน”เข้าลิสต์‘สัตว์ป่าสงวน’ คุ่มครอง“งาสีเลือด” โทษสูงสุด!“นักร้อง”คุก 10 ปี ปรับ 1 ล้าน

มาเลย ไปจนถึงเกาะสุมาตราและเกาะบอร์เนียว โดยมีเขตกระจายพันธุ์เหนือสุดบริเวณภาคใต้ตอนล่างของไทย พบในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าหาลาบาลา จ.นราธิวาส, อุทยานแห่งชาติบางลาง จ.ยะลา อุทยานแห่งชาติบูโด-สุไหงปาดี และอุทยานแห่งชาติเขาสก จ.สุราษฎร์ธานี

ทั้งนี้ ที่ผ่านมา สถานการณ์ของนกชนหินในเมืองไทยเสี่ยงใกล้สูญพันธุ์ เกิดขบวนการลักลอบล่าเพื่อนำ “โหนก” อวัยวะส่วนโหนกบริเวณหัวกะโหลก สีเหลืองแดงตันแข็งเหมือนงาช้าง ซึ่งเป็นลักษณะโดดเด่นของนกชนหิน จนได้รับการขนานนามว่า “งาสีเลือด” นิยมนำไปใช้ในการทำตราประทับ เครื่องตกแต่ง กำไล สร้อย ทดแทนงาช้าง มีความเชื่อกันว่าเป็นสิ่งมงคล ทำให้โหนกของนกชนหินมีมูลค่ามาก เป็นที่ต้องการในตลาดซื้อขายชิ้นส่วนสัตว์ป่าโดยเฉพาะในประเทศจีนและสิงคโปร์

ดังนั้นที่ตกเป็นข่าวครึกโครมช่วงปลายปี 2562 เมื่อพรานป่านายอดีตทหารเก่าอุกอาจล่าหัวนกชนหิน 4 ตัว ในเขตอุทยาน

นับเป็นข่าวดีในแวดวงอนุรักษ์ธรรมชาติ ล่าสุด “นกชนหิน” ขึ้นทะเบียนเป็น “สัตว์ป่าสงวน ลำดับที่ 20” ของประเทศไทย กฎหมายคุ้มครอง “หมายหัวนักร้อง” มีโทษหนัก จำคุก 3-10 ปี ปรับตั้งแต่ 3 แสน 1 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ หลังจากตกเป้า “ขบวนการล่าสัตว์” สังเวตลาดมิดค้ำชิ้นส่วนสัตว์ป่า จนอยู่ในสถานะวิกฤตเสี่ยงสูญพันธุ์

สำหรับ นกชนหิน (Helmeted hornbill) เป็นนกขนาดใหญ่ในวงศ์นกเงือก 1 ใน 13 ชนิด นับเป็นสายพันธุ์โบราณหายาก มีถิ่นอาศัยกระจายในพื้นที่ป่าดิบชื้นทางตอนใต้ของคาบสมุทร

แห่งชาติปิโตร-สุโขทัย จ.นครราชสีมา เพื่อแลกเงินค่าหัว หัวละ 10,000 บาท ก่อนจะส่งขายให้กับกลุ่มนักสะสมที่มีความเชื่อเรื่องเครื่องรางของขลังทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ ซึ่งเมื่อมีการแปรรูปโหนดของนกชนหินเป็นเครื่องประดับราคาซื้อขายจะพุ่งพรวดไปอยู่ที่ 20,000 - 30,000 บาทเลยทีเดียว

ในระดับสากลนกชนหินจัดเป็นสัตว์ป่าคุ้มครองประเภทที่ 1 และอยู่ในบัญชีที่ 1 ของอนุสัญญาไซเตส (CITES) ตั้งแต่ปี 2518 ห้ามค้าชิ้นส่วนของนกชนหินมีความตามผิดกฎหมายทั้งไทยและเทศ ขณะทีสหภาพระหว่างประเทศเพื่อการอนุรักษ์ธรรมชาติ (IUCN) จัดให้นกชนหินอยู่ในสถานภาพเสี่ยงต่อการสูญพันธุ์อย่างยิ่ง

ในประเทศไทยแต่เดิมนกชนหินอยู่ในสถานะสัตว์ป่าคุ้มครอง สถานการณ์นกชนหินในประเทศไทยมีจำนวนไม่เกิน 100 ตัว ความสามารถในการขยายพันธุ์ต่ำ มีแนวโน้มสูญพันธุ์สูง เนื่องจากพื้นที่อาศัยถูกคุกคาม ทำลายแยกเป็นหย่อมป่าขาดความต่อเนื่อง และถูกล่าเพื่อเอาโหนด มีการค้าผิดกฎหมายผ่านช่องทางออนไลน์ อย่างไรก็ตาม การผลักดันสถานะนกชนหินเข้าสู่บัญชีสัตว์ป่าสงวนเป็นผลพวงมากจากกระแสสังคม หลังจาก **นายปริดา เตียนสังข์ศรี** เจ้าหน้าที่โครงการศึกษานิเวศวิทยาของนกเงือก คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ออกมาเปิดเผยกรณีกลุ่มพรานเข้าป่าล่านกชนหินในเขตอุทยานแห่งชาติปิโตร-สุโขทัย จ.นครราชสีมา ช่วงปี 2562 สร้างความตระหนักรู้ในการอนุรักษ์สัตว์ป่าและนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในทิศทางที่ดีต่อชนหินขึ้นมาเป็นลำดับ

สถานการณ์ที่เกิดขึ้นทำให้เครือข่ายนักอนุรักษ์ เรียกร้องให้ภาครัฐ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม "ยกระดับการคุ้มครองนกชนหิน" ให้ "ขึ้นบัญชีเป็นสัตว์สงวนชนิดใหม่ ลำดับที่ 20" เกิดแคมเปญ "ขอให้นกชนหินเป็นสัตว์ป่าสงวนอันดับที่ 20 ของไทย" ผ่านเว็บไซต์ www.change.org ซึ่งที่ผู้ร่วมลงชื่อเป็นจำนวนมาก ตลอดจนเรียกร้องให้รัฐระดมกำลังและทรัพยากรในการเข้าป่ารู้นป่ารื้อถอนการค้าคนหินอย่างเด็ดขาดครบวงจร ทั้งในพื้นที่ตลอดจนเครือข่ายออนไลน์

กระทั่ง ที่ประชุมคณะกรรมการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า ครั้งที่ 1/2564 ที่มี **นายวราวุธ ศิลปอาชา** รัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นประธาน พิจารณาเห็นชอบกำหนดให้ นกชนหินเป็นสัตว์ป่าสงวน ลำดับที่ 20 ตาม พ.ร.บ.สงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2562 เพื่อยกระดับคุ้มครองนกชนหินและถิ่นอาศัยให้สอดคล้องกับมาตรฐานนานาชาติ ให้สังคมเพิ่มความตระหนักในการอนุรักษ์มากขึ้น พร้อมกันนี้ มีการประกาศพื้นที่เตรียมกำหนดเป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และพื้นที่เตรียมการกำหนดเป็นเขตห้ามล่าสัตว์ป่า จำนวน 24 แห่ง เนื้อที่รวมกว่า 619,681 ไร่ เพื่อเพิ่มพื้นที่ป่าอนุรักษ์ของประเทศด้วย

ทั้งนี้ ตาม พ.ร.บ.สงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2562 กำหนดโทษการล่าสัตว์ป่า จำแนกเป็น มาตรา 89 สัตว์ป่าคุ้มครอง จำคุกไม่เกิน 10 ปี ปรับไม่เกิน 1,000,000 บาท และมาตรา 89 วรรคสองสัตว์ป่าสงวน จำคุก 3-10 ปี ปรับตั้งแต่ 300,000-1,000,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ศ.ดร.พีไล พูลสวัสดิ์ หัวหน้าโครงการศึกษานิเวศวิทยาของนกเงือก คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาวัยนกเงือก ให้ความรู้ว่าในจำนวนนกเงือกทั้ง 13 ชนิดในประเทศไทย นกชนหินเป็นนกที่มีอายุโบราณมากที่สุด

นกชนหิน ขึ้นทะเบียน สัตว์ป่าสงวน ลำดับที่ 20 ของประเทศไทย (ภาพ: มูลนิธิศึกษาวิจัยนกเงือก)

กล่าวได้ว่าเป็นบรรพบุรุษของนกเงือกที่ยังมีชีวิตอยู่ บรรพบุรุษของนกเงือกในไทยมี 3 ชนิด เก่าแก่ที่สุดคือนกเงือกหัวงอก มีอายุ 47 ล้านปี นกชนหิน 45 ล้านปี และนกเงือกคอกแดง ซึ่งอยู่ในสถานะที่นำเป็นห่วงเช่นเดียวกัน

บทบาทสำคัญของนกเงือกในระบบนิเวศคือการกระจายเมล็ดพันธุ์ไม้ การอนุรักษ์นกเงือกไว้ได้เท่ากบจะช่วยให้ป่าเพิ่มมากขึ้น เพราะนกเงือกเหล่านี้ช่วยปลูกป่าและขยายพื้นที่ป่าให้มากขึ้นจากพฤติกรรมการกินผลไม้ที่หลากหลาย ส่งผลให้ป่าที่นกปลูกมีความหลากหลายตามไปด้วย ขณะเดียวกันผลไม้ที่นกเงือกกินและปลูกยังเป็นผลไม้ประจำถิ่น จึงได้ทั้งปริมาณ คุณภาพ และความหลากหลายที่ทำให้ป่ามีความสมบูรณ์

จากการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับชีววิทยาการสืบพันธุ์ของนกชนหินพบว่า การทำรังของนกชนหินไม่ต่างเหมือนชนิดอื่น เนื่องจากจะพิถีพิถันในการเลือกทำรังอย่างมาก โดยรังต้องมีลักษณะพิเศษที่จะต้องมียุ่ม หรือมีชันชลาแย่นอกมาเพื่อให้นกเกาะเมื่อโผล่เข้ารัง ซึ่งโพรงลักษณะนี้ในธรรมชาติมีอยู่น้อย ไม่เหมือนนกเงือกชนิดอื่นที่ไม่พิถีพิถันในการเลือกรัง อีกทั้งวงจรชีวิตของนกชนหินยาวกว่าชนิดอื่นๆ โดยถือว่ายาวที่สุดในบรรดานกเงือกเอเชีย

ทว่า เมื่อป่าลดลง ขาดป่าที่มีต้นไม้ใหญ่ โดยเฉพาะไม้วงศ์ยาง ไม้ตะเคียน ไม้กาลอ เป็นต้น ซึ่งเป็นไม้เศรษฐกิจถูกลักลอบตัดมากขึ้น เป็นภัยคุกคามอันดับแรกๆ ของนกชนหินและนกเงือกชนิดอื่นๆ ในประเทศไทย เป็นการทำลายและรบกวนถิ่นอาศัยของนก ทั้งการเข้าไปหาของป่า เข้าไปตัดไม้ หรือกิจกรรมการท่องเที่ยว รวมถึงการล่า เมื่อมีการรบกวนหรือทำกิจกรรมในป่านกก็จะตื่น และจะไม่ทำรัง เมื่อไม่ทำรังก็ไม่ออกลูกตามมา

จากการศึกษาวิจัยในผืนป่าเทือกเขาบูโดฯ กว่า 30 ปี ของทีม ศ.ดร.พีไล ระบุว่า พบรังนกผสมทั้งหมด จำนวน 22 รัง ที่

วาฬบรูด้า

มีนกเข้ามาใช้ซ้ำๆ ราว 40 คู่ แต่เกิดการเสียหายไป 19 รัง เพราะต้นไม้หัก ถ้าไม่มีการเฝ้าระวังและมีการซ่อมแซมเมื่อต้นรังหัก นกเงือกก็ต้องหารังใหม่ เท่ากับปีนั้นแม่นกจะไม่ออกลูก

คาดว่าปัจจุบัน มีนกชนหินในพื้นที่เทือกเขาบูโดฯ ประมาณ 100 ตัว หรืออาจไม่ถึง 100 ตัว เพราะในระยะหลังแต่ละปีพบการทำรังแค่ 1-2 คู่ และออกลูกเพียงตัวเดียว ส่วนพื้นที่อื่นนั้นไม่ทราบจำนวนที่แน่ชัด แต่นกชนหินสามารถพบได้ในพื้นที่ป่าดิบทางภาคใต้ ตั้งแต่ จ.ชุมพร ลงไป

ศ.ดร.พีไล พูลสวัสดิ์ เปิดเผยถึงข้อดีของการขึ้นทะเบียนนกชนหินเป็นสัตว์สงวน กฎหมายในการดูแลคุ้มครองมีความ

ฉลามวาฬ

เข้มนั้ขึ้น แต่การบั้งคั้บใช้ตั้องเข้มนั้วตั้ขึ้นด้วยเช่นเดียวกัน ส่วนขั้เสียเมือนกชนหินถูกขั้บั้ญขั้เป็นสั้ตัวป่าสงวน กระทบตั้การทั้วจัยจะยั้งขั้ขึ้น เพราะมีการกั้หนดเขตหวั้ห้าม ขั้ซึ่งอาจจะเป็นการปิดกั้นนักจัยจากภายนอก ขณะเดียวกันหากไม่มีการเฝ้าระวังเป็นพิเศษ นกชนหินอาจจะหายไปโดยธรรมชาติ เพราะไม่สามารถเจาะโพรงเองได้ และยั้ตั้องเป็นโพรงลักษณะพิเศษอื่กด้วย ดั้งนั้้นการจั้ดอันตั้บให้เป็นสั้ตัวป่าสงวน แต่ไม่มีการเฝ้าระวังที่ตั้ ในที่สั้ดนกชนหินอาจคั้ย ๆ ลตลง หรือหายไปเพราะไม่มีที่ทั้การัง

นอกจากนั้ สิ่งที้นั้กั้งวลสั้หรับการยกสถานะนกชนหินเป็นสั้ตัวป่าสงวนก็คั้ อาจเป็นการเพิ่มคั้หวั้สร้างแรงจูงใจของนักล่ามากยั้งขั้ขึ้นด้วย ดั้งนั้้นภาครั้รัฐโดยกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ควรเปิดกั้ว้างให้ทุกภาคส่วนได้ร่วมคั้ศึกษาพัฒนาแนวทางการอนุรักษ์นกชนหินอย่างเหมาะสม

อย่างร้กั้ก็ตาม ประเทศไทยเป็นสมาชิกอนุสัญญาไซเตส (CITES) ได้ร่วมลงนามรับรองอนุสัญญาในปี พ.ศ. 2518 มีกลุ่มประเทศภาคี 178 ประเทศ เพื่อนุรักษ์ทรัพยากรสั้ตัวป่าและพันธุ์พืชเพื่อประโยชน์แห่งมวลมนุษยชาติ ปฏิบัติตามพันธกรณีภายใต้ข้อตกลงระหว่างประเทศดังกล่าว เพื่จั้ดให้มีมาตรการในการควบคุมการครอบครอง การคั้ว การนำเข้า ส่งออก หรือนำผ่านซึ่งสั้ตัวป่า ซากสั้ตัวป่า และผลิตภัณฑ์จากซากสั้ตัวป่า

มีการแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับการคั้มครองสั้ตัวป่าหลายฉบับ แต่เดีมีมีการคั้มครองสั้ตัวป่าสงวน หรือสั้ตัวป่าที่หายาก ตาม พ.ร.บ. สงวนและคั้มครองสั้ตัวป่า พ.ศ. 2503 จำนวน 9 ชนิด แต่ด้วยสถานการณ์ของสั้ตัวป่าในไทยหลายชนิดมีแนวโน้มถูกคุกคามเสี่ยงตั้การสูญพันธุ์มากยั้งขั้ขึ้น จึงได้มีการพิจารณาแก้ไขปรับปรุง พ.ร.บ. สงวนและคั้มครองสั้ตัวป่า พ.ศ. 2535 ซึ่งกั้หนดให้เปลี่ยนแปลงชนิดสั้ตัวป่าสงวนได้โดยสะดวก โดยออกเป็นพระราชกั้ฤษฎีกาแก้ไขเพิ่มเติมเท่านั้น ไม่ตั้องแก้ไข พ.ร.บ. อย่างฉบับเดีมี

วาฬโอมูระ

เต่ามะเฟือง

ตั้อมา มีการพิจารณาแก้ไขปรับปรุงใหม่ พ.ร.บ. สงวนและคั้มครองสั้ตัวป่า พ.ศ. 2562 ฉบับลั้สุด พร้อมทั้งบรรจุขั้ชื่อสั้ตัวทะเลเป็นสั้ตัวป่าสงวนชนิดใหม่อื่ก 4 ชนิดในรอบ 27 ปี ได้แก่ วาฬบรูด้า, วาฬโอมูระ, ปลาฉลามวาฬ และเต่ามะเฟือง เนื่องจาก พ.ร.บ. ฉบับเดีมีบั้งคั้บมาเป็นเวลานาน บทบัญญัติบางมาตรการไม่สั้ดตลั้องกับสถานการณ์ปัจจุบันทีจะใช้เป็นเครื้องมือหรืออื่้ออำนาจตั้การสงวน อนุรักษ์คั้มครอง อนุรักษ์รักษา ฟื้นฟูสั้ตัวป่า และแหล่งที่อยู่อาศัยของสั้ตัวป่า รวมทั้งทรัพยากรธรรมชาติอื่้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ปัจจุบันประเทศไทยมีสั้ตัวป่าสงวนมีทั้งสิ้น 20 ชนิด ได้แก่ 1. นกเจ้าฟ้าหญิงสิรินธร 2. แรดชวา 3. กระซู้ 4. กูปรี หรือโคไพร 5. ควายป่า 6. ละอง หรือ ละมั่ง 7. สมัน 8. เลียงผา 9. กวางผา 10. นกเดีวเล็ดหัวตั้ดดำ 11. นกกระเรียนไทย 12. แมวลายหินอ่อน 13. สมเสร็จ 14. เก้งหมั้ 15. พะยูง หรือหมั้ 16. วาฬบรูด้า 17. วาฬโอมูระ 18. เต่ามะเฟือง 19. ปลาฉลามวาฬ และลั้สุด 20. นกชนหิน ■